

**Ted van
Lieshout**
**Wat is
Kunst?**

Leopold I Amsterdam

**Kunst is
alles wat
je doet om
niet dood
te gaan
van
verveling.**

Over **kunst** gesproken.

Licht komt van de zon.
Zonder zon is er geen licht.
Maar het is wel fijn om in
de nacht iets te kunnen
zien. Daarom bestaat er
kunstlicht. De kunst om
licht na te maken is al heel
lang bekend. De allereerste
keer dat mensen een brand
zagen, merkten ze: *het
nadeel van vuur is dat alles
afbrandt, maar het voordeel
is dat je er warm bij blijft.
En het geeft nog licht ook!*

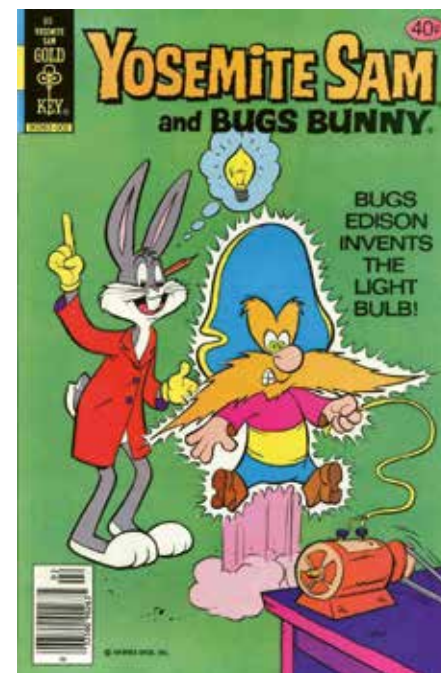
Al snel gebruikte men
fakkels om licht te maken
in het donker. Er kwamen
kaarsen, lampjes die bran-
den op olie, vet en gas, en
uiteindelijk werden lampen

uitgevonden die werken op elektriciteit. Daarbij was er geen sprake meer van vlammen, maar wel van gloeiende hitte.

De Amerikaanse kunstenaar Bruce Nauman werkte graag met licht. Vooral neonlicht, dat veel gebruikt wordt bij reclames op straat. Hij maakte dit kunstwerk in 1967. In het Nederlands staat er: *De ware kunstenaar helpt de wereld door onverklaarbare waarheden te openbaren.*

Dat lijkt op wat je soms in strips ziet. Iemand krijgt ineens uit het niets een idee. En wat zie je

dan? Een lampje. Het gezegde luidt: *mij gaat een lichtje op*. Dat betekent dat iets duidelijk en helder wordt.

Dat is precies wat kunstenaars met hun werk kunnen doen: ze brengen licht in een donker hoofd.

Hè? Kunst is alles...

ja? wat je doet...

ja? om niet... ja?

dood te gaan... ja?

van **verveling...**

Snap ik niet.

Luister.

Over **verveling** gesproken.

Deze waterverftekening, *Verveelde toeschouwers bij een publieke voorstelling*, is gemaakt door de Belgische kunstenaar Eugène Laermans. De tekening is wel het toppunt van verveling, want niet alleen het publiek verveelde zich in het theater, maar de tekenaar ook, want die zat een aquarel te maken in plaats van naar de voorstelling te kijken.

Laermans kreeg in zijn leven heel wat ongeluk te verduren. Op zijn elfde werd hij doof door een hersenvliesontsteking. Hij kon daardoor vrijwel niet meer praten. Toen hij zestig was moest hij stoppen met werken omdat hij blind geworden was. Hij verzuchtte: 'Gelukkig is hij die kan zien.'

Kunst heeft te maken met de zintuigen: de ogen die kunnen zien, de oren die kunnen horen, de mond die kan proeven, de neus die kan ruiken en het voelen. Niet alleen het voelen dat je met je vingers doet, maar ook het voelen of het koud of warm om je heen is. En misschien nog wel het belangrijkste: het voelen van binnen. Het gevoel dat een mooi schilderij je kan geven of muziek die je ontroert. Of verveelt.

EUGÈNE LAERMANS (1864-1940) VERVEELDE TOESCHOUWERS BIJ EEN PUBLIEKE VOORSTELLING (ONGEDATEERD)

E.C.

**Stel je een zee voor.
Waar? Naast deze
woorden. Dat strookje
water hiernaast? Juist.
En stel je nu een eiland
voor. Eh, dit gekleurde
vlak? Ja. En dat
witte aan de andere
kant van de zee? Zie
dat als het vasteland.**

Over **eilanden** gesproken. In 1983 omringde het kunstenaarsechtpaar Christo en Jeanne-Claude elf eilanden bij de Amerikaanse stad Miami. Ze gebruikten er roze kunststof voor die weinig vocht opneemt en kleurvast is. Handig, want het moest twee weken lang op het water blijven drijven. Er was bijna twee miljoen vierkante meter stof voor nodig om elk eiland te omringen met iets meer dan zestig meter kraag.

Het duurde drie jaar om het kunstwerk gerealiseerd te krijgen, want het bestuur van het gebied sribbelde tegen. Maar toen Christo duizend gesigeneerde foto's aanbood waarvan de opbrengst gebruikt mocht

worden voor het onderhoud van het gebied, ging het bestuur blij akkoord.

Natuurlijk kostte het project een lieve duit, voor iets wat slechts veertien dagen bleef bestaan, want daarna werd alles opgeruimd en was het spektakel alweer over. Veel mensen vonden het weggegooid geld. Maar de kunstenaars trokken zich er niets van aan: 'Wij betalen alles zelf en zorgen nog voor banen ook!'

Want ze pakten zo'n eiland natuurlijk niet zelf in. Daar hadden ze vierhonderddertig vaklieden voor nodig.

Toen het werk klaar was maakten ze er foto's en films van en die verkochten ze, samen met tekeningen die ze van tevoren hadden gemaakt, aan musea en verzamelaars. Daarmee verdienden ze geld om weer iets anders in te pakken. Een brug bijvoorbeeld. Of een gebouw.

**Begin een warm eiland midden
in de oceaan. Stel je voor:
je wordt wakker.
Je ligt met je neus in
het **natte zand**. Een golf
stroomt over je heen.
Het water duwt je
het strand op en trekt je weer
de zee in. Steeds opnieuw.
Je ogen gaan open.
Je merkt: je bent aangespoeld.
Wat is het eerste wat je doet?
Mijn moeder bellen en zeggen
dat ze me moet komen halen!**

Over **nat zand** gesproken. Dit is een beroemde scène uit de film *From here to eternity* van Fred Zinnemann uit 1953. Milton en Karen, gespeeld door Burt Lancaster en Deborah Kerr, liggen in het natte zand te zoenen, maar de twee zijn niet alleen. Buiten beeld staan wel twintig mensen met camera's en lampen om het tafereel

zo mooi mogelijk in beeld te brengen.

Foto's van de scène gingen de hele wereld over, want men vond het heerlijk spannend en pikant.

De scène gaat zo: ze liggen in de branding en worden door de golven omgeduwd. Karen staat op en holt naar haar handdoek op een droog deel van het strand. Daar gaat ze liggen. Milton komt achter haar aan, valt op zijn knieën en kust haar opnieuw.

Karen zegt zacht: 'Ik wist niet dat het zo kon zijn. Niemand heeft me ooit gekust zoals jij.'

'Van al de mannen door wie je bent gezoend?' vraagt Milton. 'Hoeveel waren het er niet?'

'Dan moet ik een optelsom maken.' 'Kun je me geen schatting geven?' vraagt Milton.

'Niet zonder rekenmachine.'

De film kreeg maar liefst negen Os-

cars, de belangrijkste filmprijzen in de Verenigde Staten.

Naar verluidt was het Burt Lancaster zelf die voorstelde om in het natte zand te gaan liggen, want in het script (het verhaal voor de film) stond dat ze moesten stáán. In het boek waarvoor de film werd gemaakt hebben de twee eigenlijk seks met elkaar op het strand, maar dat ging véél te ver voor een film in 1953.

Dat kan niet, want je hebt niets bij je. En als je al een telefoon had, dan ligt die nu op de bodem van de oceaan. Niets? Heb ik ook niks aan? Dat doet er niet toe. Nou, dat is toch wel belangrijk! Wat deed ik vóór ik **aanspoelde? Zat ik in mijn blote kont op een boot en waarom dan?**

Over **aanspoelen** gesproken. Vanuit een zee met goudkleurige golfjes spoelt een mevrouw aan op een sint-jakobsschelp.

Het schilderij, omstreeks 1485 gemaakt door de Italiaanse Sandro Botticelli, laat de geboorte van de Griekse liefdesgodin Venus zien. De blazende man en vrouw die in de lucht hangen stellen de westenwind en een zomerbriesje voor. Ze blazen haar aan land. Daar werpt een vrouw, die de lente uitbeeldt, haar een doek om.

In het echt kan zo iets niet bestaan, maar in een verhaál kan alles!

Kunstenaars gebruikten door de eeuwen heen graag verhalen om op schilderijen uit te beelden. Ze konden er hun fantasie in kwijt en het gaf ze de vrijheid om iets te schilderen wat eigenlijk niet netjes gevonden werd, zoals een blote mevrouw. Dit schilderij was zeker verboden geweest als het had geheten: *Tante Truus poedel-*

naakt op een schelp. Misschien was het wel degelijk tante Truus die model stond voor dit schilderij, maar ze speelde de rol van een godin, en dan was naakt toegestaan. En omdat er in alle tijden rijke heren te vinden zijn geweest die graag veel

geld wilden betalen voor een plaatje van een mooie mevrouw aan de muur, vind je in elke periode kunst van dames in hun blootje. Maar ze heetten dus nooit *Tante Truus*. Ze heetten altijd: *Venus* of *Aphrodite* of een andere naam van een vrouw

die niet echt bestaat.

In latere tijden werden blote vrouwen op een schilderij ook wel *Staannd* of *Liggend naakt* genoemd. Dan mocht je wel weten dat het een blote dame was, maar niet welke. Nog steeds heten afbeeldingen van blote vrou-

wen nooit *Truus Teunissen uit de Tamboerijnstraat te Tilburg*.

Toch had het niet veel gescheeld of dit schilderij was vernietigd. Botticelli verbrandde veel van zijn werk nadat hij een volger was geworden van de priester Girolamo Savonarola. Op 7 februari 1497 gingen in Florence kunstwerken van Botticelli en duizenden andere kunstenaars in vlammen op, omdat de priester kunst ijdelheid vond. *Kunst leidt af van het ware geloof!* riep hij. Omdat men zich door Savonarola liet meeslepen en bang was na de dood niet de hemel in te mogen, gehoorzaamde men hem. Gelukkig bleef er ook werk van Botticelli gespaard. Veel van zijn schilderijen had hij verkocht aan rijke heren en die hingen veilig buiten bereik, zoals deze Venus.